

ՆՈՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՍՐԲԱԶՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ ՊԱՏՐԻԱՐԺԻՆ ՀԱՅՈՑ Կ. ՊՕԼՍՈՅ

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՍՐԲԱԶՆ ԸՔՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԸՐՇԱՐՈՒՆԻՈՅ.

«Կոչնակ» շաբաթաթերթ հայոց Ամերիկայի առեալ ի լրագրաց տեղւոյդ ի թիւն իւր 6-րդ, որ ի 10 փետրուարի տարւոյս (եր. 151), ի գիտութիւն հայոց Ամերիկայի հրատարակեալ է զբաց նամակ վեհաշնորհ կաթողիկոսի տանն Կիլիկիոյ Տ. Սահակայ, զուղղեալն առ Կիլիկեցի հայս:

Ընթերցեալ զայն նամակ Սրբազան կաթողիկոսին ի վիշտ համակեցաք, զի Նորին Սրբութիւն ի կիր արկեալ էր զանպատշաճ ակնարկութիւնս և զարձուածս բանից առ հոգևոր վարչութիւն ընդհանրապէս, առ Տեղակալ ընդհանրական Հայրապետի և առ Տեղապահ Պատրիարքի Հայոց Կ. Պօլսոյ՝ ի մասնաւորի, որք նախանձախնդրութեամբ պահպանութեան կանոնաց եկեղեցւոյ ի հարկի լեալ էին սահման դնել ոտնձգութեանց և արգելուլ զկամայական և զյախուռն գործողութիւնս Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի, որ վտարանդի անկեալ յԱմերիկայ ի տէրունի վիճակ Մայր Աթոռոյս, յինքն յանգուցանելով զսիրտս ոմանց, անտես արարեալ զհոգևոր բարձր իշխանութեամբ, և արհամարհեալ զտեղական հոգևոր օրինական վարչութիւն, ինքնագլուխ վարէր զգործս առաջնորդի վիճակին հաստատելով սեղանս, ձեռնադրելով պաշտօնեայս եկեղեցւոյ և այլն:

Ի պատճառս այս օրինակ վարմանց Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի երկպառակեալ ժողովուրդն, այր զարամբ եղեալ զմիմիանս կռփէին ի ժողովս, և հոգևորականութիւն տեղւոյն ի հալածանս և յանհնարին նեղութիւնս բողոք բառնայր առ մեզ և առ կենդրոնական վարչութիւն տեղւոյդ:

Մեք և կենդրոնական վարչութիւն տեղւոյդ ոչ կարացաք անտարբեր գտանիլ առ ցաւալի դրութիւն Հայոց Ամերիկայի—աշխարհականաց և հոգևորականաց, ուստի և զրեցաք առ որս անկ է, ազդել Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի

չմիջամտել ի գործ վիճակի, որ չէ իւր. յորում ըստ եկեղեցական կանոնաց՝ չունի իրաւասութիւն ինչ:

Սրբազան կաթողիկոսին Կիլիկիոյ և Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսին, որք այլովք ամենայնիւ գիտունք են, յայտնի են անշուշտ և կանոնք եկեղեցւոյ: Ա. ժողով ի Շահապլւան (յամի Տեառն 447) ի կանոնն ժգ. ասէ. «Առանց կամաց գլխաւոր եպիսկոպոսի աշխարհին, եպիսկոպոսք մի լիցին»: Ապաքէն յայտնի է, զի գլխաւոր եպիսկոպոս Հայոց Ամերիկայի է Սրբազնագոյն Հայրապետն ամենայն Հայոց, իսկ Տ. Մուշեղ եպիսկոպոս ձեռնադրեալ ի Սրբազան կաթողիկոսէն Սսոյ վասն Կիլիկեցւոց աշխարհի, վտարանդի հասեալ յԱմերիկա, առանց կամաց գլխաւոր եպիսկոպոսի աշխարհին վարէր զգործ Առաջնորդի: Ե. ժողով ի Դուլին (յամի Տեառն 645) ասէ ի կանոնսն. «ա. եպիսկոպոսն զայլոյ եպիսկոպոսի վիճակ մի յափշտակեսցէ: բ. եպիսկոպոսն մի իշխեսցէ յայլում վիճակի սեղան հաստատել կամ քահանայ ձեռնադրել»: Բ. ժողով ի Պարտաւ (յամի Տեառն 768) սահմանէ. «բ. եպիսկոպոսք մի իշխեսցեն ձեռնադրութիւնս առնել ի վիճակ այլոյ եպիսկոպոսի»: Բ. ժողով ի Սիւս (յամի Տեառն 1243) սահմանէ. «թ. եպիսկոպոսունք կամ երիցունք յայլոց թեմս մի իշխեսցեն կատարել զպաշտօն իւրեանց առանց հրամանի»: Վերջապէս Ա. ժողով յԵրուսաղէմ (յամի Տեառն 1651), յորում գտան Տ. Փիլիպպոս կաթողիկոս ամենայն Հայոց և Տ. Ներսէս կաթողիկոս Սսոյ, սահմանէ. «բ. Եւ որ ձեռնադրելին է, մի իշխեսցէ առ այլ կաթողիկոս գնալ, այլ առ իւրն. դ. մի ոք յեպիսկոպոսաց յափշտակեսցէ զվիճակ այլոց. է. եպիսկոպոս առանց հրամանի կաթողիկոսին մի իշխեսցէ այլոց վիճակաց՝ բռնութեամբ այլազգեաց»:

Կանոնքս այսոքիկ, որք սրբութեամբ պահպանին յեկեղեցիս նաև այլ քրիստոնէից, եղեալ են ոչ եթէ վասն խտիր դնելոյ ի միջի եպիսկոպոսաց, ոչ եթէ վասն փեռեկտելոյ զմիութիւն եկեղեցւոյ, այլ վասն խաղաղութեան, առ ի զառաջս ունելոյ ոտնձգութեանց և շփոթութեանց ևս և վասն անաղարտ պահպանելոյ զմիութիւն եկեղեցւոյ

և զկարգ և զկանոնս նորին: Իսկ Տ. Մուշեղ եպիսկոպոս ընդդէմ կանոնացս գնալով, միջամտելով ի գործս վիճակի, յորում չունէր իրաւասութիւն ինչ, աղմկէր զժողովուրդն և խանգարէր զկանոնաւոր ընթացս գործառնութեան հոգեւոր վարչութեան տեղւոյն:

Վեհաշնորհ Կաթողիկոսին Սսոյ պարտք էին ազգել Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի և արգելս դնել յախումն գործողութեանց նորին, սակայն Նորին Սրբութիւն քաջալերիչ հանդիսանայր և վերջնով բաց նամակաւ իւրով բանս պարսաւանաց ուղղեալ առ զլիսաւոր պաշտօնեայս եկեղեցւոյ ի դէմս Տեղակալացն Հայրապետի ամենայն Հայոց և Պատրիարքին Կ. Պօլսոյ, թուի թէ պառակտէ զմիութիւն եկեղեցւոյ թէև յանուն միութեան խօսի:

Մինչ ակն ունէաք թէ համբարձմամբ Տեառն Սահակայ յԱթոռ Կաթողիկոսութեան Սսոյ հաստատելոց է սէր և խաղաղութիւն, և տունն Սսոյ իբրև զկարևորագոյն անդամ լրութեան ազգիս սերտիւ զօդելոց է ի միութիւն՝ յամենայն իրս, և անվթար պահպանութեամբ կանոնաց, մանաւանդ սահմանելոցն ի ժողովոյն Երուսաղէմայ, վասն սիրոյ և խաղաղութեան երկուց կաթողիկոսական աթոռոց,—ցաւ ի սիրտ ասեմք, տեսաք զհակառակն.—պատճառանօք խուսափեցաւ ի մասնակցութենէ յերկուս վերջին ընտրութիւնս ընդհանրական Հայրապետի, քաջալերէ զապօրինի վարմունս Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի, յարուցանէ նորանոր խնդիրս իրաւասութեան ի գործ ձեռնադրութեան եպիսկոպոսաց, յուզէ զմիտս ժողովրդեան և ուծացուցանէ ի Մայր Աթոռոյս և ի կենդրոնական վարչութենէ տեղւոյդ գրելով և տպագրելով թուղթս:

Առ վարմունս Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի եթէ խօսիմք կանոնական իրաւամբք, ոչ միայն վասն այնորիկ է, զի նա եպիսկոպոս Սսոյ է, այլ և վասն այնորիկ, զի եպիսկոպոսք ընդհանրապէս չունին իրաւունս խառնիլ ի գործս այլոյ վիճակի:

Մեր արդէն գրեալ և յայտնեալ է ում անկ է, թէ, եթէ կամք են Հայոց Ամերիկայի ունել յառաջնորդ զՏ. Մուշեղ

Եպիսկոպոս,—մարթ էր այդմ լինել յետ օծման ընդհանրական Հայրապետի, եթէ նորին Սրբազնութիւն յանձն առնուցու, հաճութեամբ ձեռնադրողին իւրոյ—Կաթողիկոսին Սսոյ — և կենդրոնական վարչութեան տեղւոյդ, պահպանութեամբ սահմանեալ կարգաց, ըստ օրինակի երջանկայիշատակ Տ. Ներսիսի Պատրիարքի, նախապէս մտանել ի շարս Եպիսկոպոսաց Մայր Աթոռոյս, և ապա ըստ կանոնաց (ա. Շահապիվանի, յօդ. Ժզ) հրամանաւ գլխաւոր Եպիսկոպոսի—այն է ընդհանրական Հայրապետի—լինել Եպիսկոպոս ի տէրունի վիճակի նորին:

Յայտնելով բարձր Սրբազնութեան Ձերում գվիշտ մեր առ վարմունս Սրբազան կաթողիկոսին Սսոյ, խնդրեմք յԱմենապատուութենէ Ձերմէ ըստ պատշաճի հանգամանաց իրաց առնել՝ զոր արժան համարեցիք. զի մի հոգևոր վարչութիւնք ընդհանրական հայրապետական Աթոռոյ և պատրիարքարանիդ նսեմացին ի կողմանէ այնպիսոյ վեհաստիճան պաշտօնէի եկեղեցւոյ որպիսի է կաթողիկոսն Սսոյ, որ գիտէ զկանոնս եկեղեցւոյ և պարտի հետևող լինել նոցին վասն խաղաղութեան եկեղեցւոյ և հաստատութեան կարգաց նորին:

Շղբայրական սիրալիր ողջունիւ և յարգանօք
Ֆնամք աղօթակից

Տեղակալ Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց

Գեորգ արքեպիսկոպոս

Ի 4-ն Մարտի 1912 ամի

թ. 2346

Ի Ս. Էջմիածին:

